

LiVeS Journal

July 2019 / 13

LiVeS Journal
/Liberty, Verity, and Spirit/

Leto X julij 2019
shtevilka 13

Izdajatelj revije

REVIJA SRP

i.a: <http://www.livesjournal.eu>

e.m: urednistvo@revijasrp.si

e.m: editors@livesjournal.eu

Naslov

Revija SRP, Prazhakova 13, 1000 Ljubljana,
Slovenija

UREDNIŠTVO

Peter Amalietti

Ivo Antich

Lev Detela

Damir Globochnik

Rajko Shushtarshich

LIVES JOURNAL je slovenska revija, ki nadaljuje in na novem nivoju povzema projekt Revije SRP: gre za nadaljevanje posebne publikacijske prakse (v tisku in na spletu) kot radikalno naravnane preizkusa možnosti neodvisne umetnishke, esejistichne, znanstvene refleksije v geohistorichnem kontekstu in oblik identitete v njem, ter gre za inovacijo zlasti v smislu vzporednega slovensko-angleshkega zapisa, ki se odpira sledovom slovenstva kjer koli po svetu. Usmeritev publikacije s svojo obliko in s pomenskimi razsezhnostmi nakazuje tudi ime: zacetni chrki obeh besed sta kratica za Ljubljano (LJ), v angleshki besedi LiVeS pa so simetricni soglasniki zacetnice istih treh vodilnih pojmov kot v slovenski besedi SRP (Svoboda – Resnica – Pogum / Liberty – Verity – Spirit).

ISSN 1855–8267

LiVeS Journal
/Liberty, Verity, and Spirit/

Year X July 2019
number 13

Publisher of review

REVIJA SRP

i.a: <http://www.livesjournal.eu>

e.m: urednistvo@revijasrp.si

e.m: editors@livesjournal.eu

Address

Revija SRP, Prazhakova 13, 1000 Ljubljana,
Slovenia

EDITORS

Peter Amalietti

Ivo Antich

Lev Detela

Damir Globochnik

Rajko Shushtarshich

LIVES JOURNAL is a Slovenian review which continues on a new level and summarizes the project of Review SRP: a continuation of the special practice of publication (in print and online) as a radical examination of the possibilities of an independent-oriented art, essayistic, scientific reflection in geohistorical context and its forms of identity, and the innovation especially in the sense of parallel Slovenian-English writing, which is opened to the traces of Slovenian identity anywhere in the world. The orientation of publication is also suggested by the name with its form and dimensions of meaning: the initial letters of both words are an abbreviation for Ljubljana (LJ), and in English word LiVeS symmetrical consonants perform the initials of the same three leading concepts such as in Slovenian word SRP (Svoboda – Resnica – Pogum / Liberty – Verity – Spirit)

Vsebina

		6
		12
Matjazh Jarc	O chem govoriyo ptice (radiofonska oddaja)	18
		32
Rajko Shushtarshich		40
Likovna priloga		
Damir Globochnik		66
Fran Tratnik	Likovna dela	80
Za zgodovinski spomin		
Anthony Ambrozic	Gordijski vozec – razvozlan (II)	90
Iz zgodovinskega spomina		
Damir Globochnik		110
		124

Index

		7
		13
Matjazh Jarc	About the speech of birds (Radiophonic broadcasts)	19
Lev Detela		33
Rajko Shushtarshich		41
Art supplement		
Damir Globochnik		67
	Artworks	81
For historical memory		
Anthony Ambrozic	Gordian Knot Unbound (II)	91
From historical memory		
Damir Globochnik		111
		125

Matjazb Jarc:

O CHEM GOVORIJO PTICE (radiofonska oddaja)

EF-1.: Ptichji zbor (*gre pod tekst*)

BRALEC: Ko se začne daniti, se oglašijo prvi glasovi ptichjega zbora. Zhe od nekda se ljudje chudimo tej povezanosti svetlobe, zvoka in vsebin, zajetih v govorici ptic. 9000 ptichjih vrst, kolikor jih zhivi na Zemlji, se oglašha v devet tisoč jeziki. In ker ne razumemo teh jezikov, ampak lahko samo občutimo, slutimo, kaj pomenijo, smo se ljudje navadili reči, da se ptice pach oglašajo, nekatere med njimi pa da celo pojejo. Ne da bi zares vedeli, o chem.

BRALKA: Seveda lahko – glede na okolishchine, v katerih se oglašajo – sklepamo, da gre za ljubezenske izlive ali pa za oznachevanje teritorija in tako naprej ... Sodimo pach po sebi. In res obstaja med chloveshkimi in ptichjimi jeziki velika podobnost. Che prisluhnemo zhe majhnemu zboru raznolikih chloveshkih govoric, so nam vsebine, izrazhene v jezikih drugih ljudstev, popolnoma nerazumljive.

EF-2.: Ptichji zbor preide v chloveshki zbor. (Različni jeziki, predvajani hkrati, se med sabo prekrivajo do nerazumljivosti.)

BRALEC: Preden bomo izdelali prve slovarje ptichjih jezikov, bo minilo she mnogo let. Medtem pa ornitologi, bioakustiki in drugi znanstveniki, ob njih pa mnogi ljubitelji, opazujejo in preuchujejo ptice. Mnogo ljudi snema njihovo oglašanje in zlasti petje. Tako nastajajo shtevilne zbirke posnetih ptichjih pesmi. Najvehjo v Evropi hrani Britanski nacionalni zvochni arhiv, nekatere so dostopne celo na svetovnem spletu (EF-3.: Zvonarchek, *pod tekstom*), na primer na portalu Xenocanto, na katerem s svojo impozantno govorico nastopa tudi Zvonarchek ...

NAPOVEDOVALEC -1 (*kot odmev*): *Procnias nudicollis*.

(EF-3 *izzvenci*)

BRALKA: Tudi v efektoteki Radia Slovenija je nekaj posnetkov ptic. Avtor in režiser te igre je izbral nekaj najlepših in najzanimivejših ptichjih pesmi. Zanima ga namreč, **o chem pojejo ptice**.

NAPOVEDOVALEC -2: *Hippolais icterina*.

EF-4.: Rumeni vrtnik (*Efekt se nato ponovi pod bralchevim tekstom.*)

BRALEC: »To je Rumeni vrtnik,« je povedal bioakustik dr. Tomi Trilar, »ki sicer ne gnezdi v Sloveniji, ampak smo ga posneli med njegovim postankom ob spomladanski selitvi.«

Glasbenika Boshtjana Gombacha je pesmica Rumenelega vrtnika takoj spomnila na neko melodijo, precej znano nam ljudem, in zapiskal jo je na pishchal.

BRALKA: »Kje sem zhe slishala to vizho?« se je sprashevala nasha glasbena opremljevalka Darja Hlavka Godina, ko je potem brskala v glasbenem arhivu in konchno nashla ...

EF-4 preide v glasbo

GLASBA 1 (*Koda iz Rossinijeve opere*)

BRALEC: In vsi skupaj smo se, kot zhe toliko ljubiteljev ptic pred nami, ponovno soochili z vprashanjem: **kaj je bilo prej, chloveshka ali ptichja glasba?**

Nismo vedeli.

BRALKA: Zato smo Rumenu vrtniku prisluhnili she enkrat. Tokrat je zapel drugache. Pravijo namrech, da znajo ptice pevke zapeti po vech pesmi, nekatere samo po nekaj, druge pa celo po vech sto. Nauchijo se jih od starshev, pa tudi od drugih ptic. Rumeni vrtnik se je najbrzh tako nauchil to melodijo in Boshtjan jo je takoj ujel v svoj inshtrument.

EF-5.: Rumeni vrtnik 1

GLASBA 2 (*Ochi chjornie*)

BRALKA: Tako se je zgodilo, da je ptichek podal glasbenu vizho, glasbenik pa jo je slishal in iz nje razvil svojo temo. Iz ptichje glasbe je nastala chloveshka glasba.

BRALEC: Mogoche se je pa zgodilo obratno? Kaj che je tichek slishal mozha, ki je po stezi dobre volje kolovratil domov in si spotoma izmislil vizho o svojih treh zhenskah, pa ga je slishala popevati Mochvirska trstnica in se od njega nauchila svoje nove pesmice?

NAPOVEDOVALEC -3: *Acrocephalus palustris*

EF-6.: Mochvirska trstnica 1

BRALEC (*zapoje skupaj s tichico*): Ta stara na kitaro, ta mlada na klavir, se j' kuhar'ca smejala, k'je kuhala krompir ...

GLASBA 3 (*Ta stara na kitaro*)

BRALKA: Znano je, da so nekateri ptichki odlicni oponashalci. Shkorec je gotovo med najboljshimi. Che slishi melodijo samo enkrat, jo zna ponoviti.

(EF-7.: Shkorec 1) Tale, nash, je bil na primer – ljubitelj in poznavalec Straussovih valchkov.

NAPOVEDOVALEC -4: *Sturnus vulgaris*

EF-8.: Shkorec

GLASBA 4 (*Straussov valček*)

BRALEC: Ti shkorci res niso kar tako.

Mozart si je nekoč pohvizhgaval novo temo, ko je nakupoval na tržnici, in iz kletke na stojnici je nenadoma to isto temo zachel pohvizhgavati shkorec. Ali pa je bilo obratno, da je Mozart, ves nesrečen in brez idej, pohajkoval po trgu in mu je shkorec odzhvizhgal natančno tisto temo, ki je skladatelju manjkala za novo skladbo (pravijo, da naj bi bil to njegov klavirski koncert v G-duru).

GLASBA 5 (*gre pod tekst, Mozartov klavirski koncert v G-duru*)

BRALKA: O tem, kdo od njiju je vizho zachel pohvizhgavati najprej, se muzikologi še do danes niso mogli zediniti.

Kakor koli zhe, mojster si je shkorca kupil in postala sta dobra prijatelja, če ne celo glasbena sodelavca. Ta pomisel izhaja iz znanega dejstva, da je Wolfgang ob shkorchevi smrti organiziral chisto pravi, chloveshki pogreb, ki so se ga morali udeležiti vsi njegovi prijatelji.

(*Glasba izžveni.*)

BRALEC: In ko smo zhe pri Mozartu, ni vech dalech do Beethovna. Njegov mogochni, pompozni uvod v 5. simfonijo je chisto podoben pesmici, ki jo pohvizhgava ... vrabček.

NAPOVEDOVALEC -5: *Passer domesticus*

EF-9.: Vrabček

BRALEC: Tezhava je v tem, da tale vrabček ne zna oponashati chloveshke glasbe in da je njegov motiv osnovna pesmica ne samo enega vrabčka, ampak celotne vrste. Prav vsak vrabec zna zachivkati to pesmico. Tu skoraj ni dvoma: Beethovnov slavni motiv iz 5. simfonije je nastal iz glasbe vrabčkov. **Ali pa je nastalo petje teh ptčkov iz istih virov, iz katerih nastaja tudi chloveshka glasba?**

NAPOVEDOVALEC -6: *Falco tinnunculus*

BRALKA: Nedavno so tonski mojstri Radia Slovenija posneli mladichka postôvke, ki se je na ves glas navdusheval za shpanske ritme. Od kod neki so prishli ti ritmi v njegovo malo glavico, ki kljub ostrim ochesom ujede pach ni mogla videti do Shpanije, pa tudi njen sluh od tod najbrzh ne dosega tistih krajev?

EF-10.: Postovka

GLASBA 6 (*flamenko*)

BRALEC: Dosti lazhje kot odgovoriti na vprashanje, od kod shpanski ritem iz kljunchka mladicha slovenske ujede, je ugotoviti, kako se je tale papiga ...

EF-11.: Papiga (*sama, pod tekstom*)

... kako se je tale papiga nauchila peti ob spremljavi klaviatur. Ta ptica je namrech she boljsha oponashalka od shkorca. Razlika med njima je le ta, da zna papiga kaj hitro oponashati chlovekovo govorico, nima pa tako dobrega glasbenega posluha. Ampak kdaj pa kdaj ji kljub temu uspe.

EF-12.: Papiga 1 (*ob glasbeni spremljavi*)

NAPOVEDOVALEC -7: Columba palimbus

BRALKA: Nekateri ptichi s svojimi glasbenimi idejami sledijo razvojnim trendom in so se, kot slishimo, zhe otresli vplivov resne glasbe. Tako se na primer golob grivar navdushuje za ptichji blues.

EF-13.: Golob grivar

BRALEC: Columba ni oponashalec in najbrzh prav zato vchasih zavije nekoliko po svoje ...

BRALKA: ... che pa njegovo petje le nekoliko ritmichno uredimo in mu v zvochno ozadje postavimo ptichji ansambel, je, kot bi prevedli njegovo glasbo v chloveshki glasbeni jezik.

BRALEC: In tako je chloveshka inachica bogatejsha za ptichjo vsebino.

EF-14.: Golob grivar 1 (*preide v glasbo*)

GLASBA 7 (*blues za kombo zasedbo*)

NAPOVEDOVALEC -8: Anonymus

BRALEC: Naravnost neverjetno se zdi, kako je lahko tale gos, ali kaj je zhe ta ptica pevka, vplivala na pomembno strujo v free-jazzu ...

EF-15.: Saxfreetich (*gre pod tekst*)

BRALEC: Kar nekaj svetovno znanih saksofonistov se je zgledovalo po njenem petju, med njimi pa je gotovo prednjachil

Efekt nekaj trenutkov sam, nato se preljuje v glasbo.

GLASBA 8 (*free jazž, igra progresivni saksofonist*)

BRALKA: Kljub temu pa, da naletimo med ptichjimi glasbenimi umetniki celo na postmoderniste, se nam kar samo od sebe ponuja spoznanje, da zhe od davnin ptichja glasba she najbolj vpliva na preprostega chloveka, ljubitelja ljudske glasbe, kakrshen je – recimo – lovec.

NAPOVEDOVALEC -9: *Garrulus glandarius*

EF-16.: Shoja

BRALEC IN BRALKA: (*dvoglasno, pripevata shoji*): Lisichka je prav zvita zver, pod skalco ima svoj kvartir, pa z repkom mahljá, pa s tachko praská, pa vprasha che j'lovec doma ...

GLASBA 9 (*Lisichka*)

NAPOVEDOVALEC -10: *Lullula arborea*

BRALKA: Tudi hribskega shkrjanchka sem najprej zaslshala jaz, preprosti chlovek, in sem si piskala njegovo vizho tako dolgo, dokler ni ponarodela.

EF-17.: Hribski shkrjanec

GLASBA 10 (*Chin chin chin drezhnica*)

BRALKA: Shele pri nas, na dezveli, je to melodijo slishal veliki slovenski skladatelj in jo vgradil v svojo velepomembno kompozicijo.

GLASBA 10 (*Besne gliste za pihala*)

BRALEC: Ampak dajmo se pred koncem oddaje spet malo zresnit.

Povedal sem zhe, da se ptichki nauchijo svojih pesmi od starshev in od drugih ptichkov. Marsikdo misli, da potem vse zhivljenje ponavljajo iste melodije. Toda ali je to res tako?

NAPOVEDOVALEC -11: *Turdus merula*

EF-18.: Kos

BRALKA: **Ali si ne zna ptichek tudi sam izmisliti kake pesmi?**

BRALEC: Ali ne zapoje kdaj katere, ki se je ni nauchil od drugih, niti od svojih starshev, niti od drugih ptichev?

BRALKA: In niti od chloveka ali drugih zhivali?

NAPOVEDOVALEC -12: Pyrrhula pyrrhula

EF-20.: Kalin (gre pod tekst)

BRALKA: Mogoče je glavna melodija pesmi tegale kalinchka res razširjena tudi med drugimi kalini, toda vmes ptichek zazhvizhga celo malo množhico kratkih tonov, ki jih razvrsti chisto po svoje.

EF-21.: Kalin 1

BRALEC: Tezhko bi si bilo predstavljati, da bi glasbenik natanchno povzel to melodijo in jo uporabil v skladbi chloveshke glasbe. Prevech je samosvoja, tako znachilno – ptichja. Podobno kot pesem kosov, ki so izvrstni improvizatorji; drobne tone med svojimi glavnimi motivi odpojejo vsakich drugache, v drugem zaporedju in v vedno novih, virtuožno hitrih ritmichnih razvrstitvah. Chlovek bi lahko z natanchnim prepisovanjem belezhil in preurejal kosove briljantne glasbene ideje v nedogled.

Ponovi se variacija posnetka NAPOVEDOVALEC -11.

EF-22.: Kos 1 (gre pod tekst)

BRALKA: Znanstveniki, ki raziskujejo neverjetne glasbene sposobnosti malih ptichjih mozhganchkov, predvsem pa skoraj chudezhno uchinkovitost zvochilnih organchkov ptichjih telesc, so med drugim ugotovili, da so le-ti precej bolj uchinkoviti od chloveshkih: medtem ko chlovek izkoristi za oblikovanje zvoka le nekaj odstotkov zraka, ki ga poshilja prek svojih glasilk, ne gre pri ptichku v prazno skoraj nich sapice. Ves se preda petju.

EF-23.: Kos 2

BRALEC: Mnogi ptichki z mozhganchki opredeljujejo in nato ustvarjajo sosledje razlichnih drobnih zvokov hitreje kot chlovek. Tako hitro, da chloveshko uho niti ne opazi razlik v razpostavljanju posameznih glasov v razlichne kombinacije in se mu rado zdi, da ptich samo ponavlja isto pesem, cheprav bitjece v resnici sporoča razlichne vsebine v vedno istem ptichjem jeziku ali celo narechju.

BRALKA: Mogoče je tudi zato njihova govorica chloveku she vedno nerazumljiva?

BRALEC: Ali pa lahko govorico ptic nekateri ljudje vendarle dojamemo, ne da bi jo razumeli?

NAPOVEDOVALEC -13: Turdus philomelos

EF-24.: Rjavi drozg (gre pod tekst)

BRALKA: Za rjavega drozga pravijo, da zna zapeti najdaljšo ptichjo pesem. V resnici pa ravno pri njem sploh ne gre toliko za petje, kot za izrazito ptichjo klepetavost. Kaj vse ima Turdus philomelos povedati! In s kakšno vzvišeno retoriko!

Po barvi glasu in melodiki jezika rjavih drozgov ter po gostobesednosti ga prepoznash zhe ob prvem oglašanju. Če pa bi glasbenik zhelel v njegovem izražanju odkriti glasbo, kakršna je znana ljudem, bi moral kar krepko urediti ritem drozgove improvizacije in pri montazhi tako nastale skladbe dodati v ozadje še podporno ptichjo sekcijo. Poznavalci bi lahko nato ugotovili, da gre za spretno sinkopiran ritem valčka, ki pa je pri pticah mnogo svobodnejši kot pri ljudeh, kajti v chloveshkem dojemanju se mora ujemati v strogo enakomernost, sicer sploh ne zaznamo, da gre za valček.

Do tega občutka svobodnosti pri ptichjem muziciranju pa je gotovo prishlo zaradi njihove sposobnosti letenja.

EF-25.: Rjavi drozg 1

BRALEC: In tako si mora chlovek tudi pri poskusih razumevanja govornice ptic pomagati z modernimi tehničnimi napravami, sicer bi ostal precej nemočen. Ne samo pri anatomskih raziskavah konstrukcije ptichjih telesc, pri katerih glasbenika boli srce, temveč predvsem pri zvočnem snemanju in obdelavi posnetega gradiva.

EF-26.: Ptichki v ritmu rokarskega valčka

(BRALEC, pod efektom, shteje ritem valčka: »1 2 3 , 2 2 3, 1 2 3, 2 2 3 ...«.

Ko se efektu pridruži flauta, bralec preneha shteti, efekt pa gre pod tekst.)

BRALKA: Z vse vech posnetki v zvočnih knjizhnicah je prihodnjim ptichjim jezikoslovcem na razpolago vedno vech delovnega gradiva, iz katerega bodo schasoma lahko izluschili, kaj pomenijo posamezni glasovi v različnih ptichjih jezikih in narechjih istih ptichjih vrst.

BRALEC: Iz raznolikih povezav med posameznimi glasovi, njihovimi različnimi intonacijami in neenakomernimi vmesnimi presledki bodo postopoma izluschili pomene ptichje govornice.

BRALKA: In shele tedaj bo končno odgovorjeno na eno osnovnih vprasanj, ki si ga znamo danes samo zastaviti:

NAPOVEDOVALEC -14: O chem govoriijo ptice?

EF-27.: Vesolje (na koncu se ponovi konchnica EF -26.)

Konec

